

**Волкова Н. І.**

*канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів і банківської справи  
ДонНУ імені Василя Стуса*

**Бойко О. І.**

*здобувачка ОП «Фінанси, банківська справа та страхування»  
ДонНУ імені Василя Стуса*

## **ДЕЯКІ АСПЕКТИ СКОРОЧЕННЯ НЕПРАЦЮЮЧИХ КРЕДИТІВ У БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ**

**Вступ.** Проблема непрацюючих кредитів (Non-Performing Loans, NPL) є однією з ключових структурних вад банківської системи України, що суттєво обмежує її кредитно-інвестиційний потенціал. Повномасштабне вторгнення Росії у 2022 р. різко погіршило ситуацію – показник зріс до 38,2 % на початок 2023 р., у 2024 р. стабілізувався на рівні 37,4 %, а у 2025–2026 рр. розпочалося поступове зниження до 30,3 % та 13,9 % відповідно [1]. Для порівняння, у країнах ЄС середній рівень NPL не перевищує 2–3 %, що наочно демонструє масштаб проблеми для вітчизняної банківської системи.

**Мета роботи** – дослідити динаміку непрацюючих кредитів (NPL) та ресурсної бази банківської системи України у 2022–2026 рр., проаналізувати взаємозв'язок між якістю кредитного портфеля, рівнем резервування та рентабельністю банків, а також систематизувати механізми управління NPL і обґрунтувати рекомендації щодо підвищення кредитно-інвестиційного потенціалу банківської системи в умовах воєнного стану та відновлення економіки України.

**Основна частина.** Комплексний аналіз банківської системи України за 2022–2026 рр. охоплює три взаємопов'язані виміри: динаміку непрацюючих кредитів та резервів (табл. 1), структуру кредитного портфеля та ресурсної бази (табл. 2), а також порівняльну характеристику механізмів управління NPL (табл. 3). Це дає змогу виявити ключовий структурний дисбаланс системи: стрімке нарощування пасивів і капіталу відбувалося на тлі скорочення кредитування реального сектору та консервації проблемних активів [2].

Розрахункові дані, наведені в табл. 1, свідчать про те, що банківська система України у 2022–2026 рр. пройшла через кілька якісно різних фаз у динаміці непрацюючих кредитів. Повномасштабне вторгнення спричинило різке погіршення якості кредитного портфеля: частка NPL стрибнула з 27,3 % на початок 2022 р. до 38,2 % на початок 2023 р., а абсолютний обсяг проблемних кредитів зріс з 290,7 до 395,75 млрд грн [1]. Реакцією банків стало нарощування резервів за активними операціями – з 279 до 368 млрд грн, що разом зі скороченням кредитного портфеля з 1 065 до 1 036 млрд грн обвалило рентабельність капіталу: ROE знизився з 35,15 % до 10,91 % за підсумками 2022 р. У 2023–2024 рр. частка NPL стабілізувалася на рівні 37–38 %, тоді як резерви продовжили зростання до 371 млрд грн – банки фактично «законсервували» проблемні активи. Відновлення рентабельності (ROE = 31,61 % у 2024 р.) відбулося не завдяки якісному очищенню портфеля, а переважно за рахунок доходів від ОВДП та депозитних сертифікатів НБУ [2].

Принциповий перелом настав з початку 2025 р.: масштабне списання NPL державними банками дало змогу скоротити частку проблемних кредитів до 30,3 %, а до початку 2026 р. – до 13,9 %, що є найнижчим показником за аналізований період. Обсяг NPL знизився до 169,6 млрд грн, а резерви скоротилися до 186 млрд грн. Паралельно відновилося кредитування: портфель зріс з 1 025 до 1 220 млрд грн, що свідчить про поступове відновлення кредитно-інвестиційного потенціалу банківської системи.

Таблиця 1 – Ключові показники стану NPL у банківській системі України у 2022–2026 рр.

Показник	1 січня 2022 р.	1 січня 2023 р.	1 січня 2024 р.	1 січня 2025 р.	1 січня 2026 р.
Частка NPL, %	27,3	38,2	37,4	30,3	13,9
Кредити надані клієнтам, млрд грн	1 065	1 036	1 025	1 138	1 220
у т. ч. NPL, млрд грн	290,7	395,75	383,35	344,8	169,6
Показник	1 січня 2022 р.	1 січня 2023 р.	1 січня 2024 р.	1 січня 2025 р.	1 січня 2026 р.
Резерви за активними операціями, млрд грн	279	368	371	358	186
ROE, %	35,15	10,91	31,61	29,07	29,98

*Джерело:* складено автором на основі даних [1; 3]

Таблиця 2 – Ресурсна база та капітал банківської системи України у 2022–2025 рр.

Вид кредиту	1 січня 2022 р.	1 січня 2023 р.	1 січня 2024 р.	1 січня 2025 р.	1 січня 2026 р.
Кредити суб'єктам господарювання, млрд грн	795,5	801	784	851	870
Кредити фізичним особам, млрд грн	243	210	223	274	342
Кошти суб'єктів господарювання, млрд грн	758	889,5	1 260	1 497	1 720
Кошти фізичних осіб, млрд грн	279	933,55	1 084	1 216	1 407
Капітал банків, млрд грн	256	218,5	297	382	463

*Джерело:* складено автором на основі даних [1; 3]

Дані табл. 2 свідчать про суперечливу динаміку кредитування та стійке зростання ресурсної бази банківської системи України в умовах воєнного стану. Кредитування суб'єктів господарювання демонструвало нестабільну динаміку: після скорочення з 795,5 млрд грн до 784 млрд грн у 2022–2024 рр. внаслідок погіршення платоспроможності позичальників та руйнування заставного майна, з 2025 р. розпочалося поступове відновлення – до 851 і 870 млрд грн відповідно. Кредитування фізичних осіб також скоротилося у 2023 р. до 210 млрд грн, проте надалі стійко зростало, досягнувши 342 млрд грн на початок 2026 р., що відображає поступове відновлення споживчого попиту та розширення роздрібного кредитування. Принципово іншу картину демонструє ресурсна база банків. Кошти суб'єктів господарювання зросли майже вдвічі – з 758 до 1 720 млрд грн упродовж 2022–2026 рр., що свідчить про збереження ділової активності та акумуляцію коштів бізнесом на поточних рахунках в умовах обмеженої інвестиційної активності. Кошти фізичних осіб збільшилися з 279 до 1 407 млрд грн, відображаючи

зростання схильності населення до заощаджень та підвищення довіри до банківської системи. Капітал банків після стиснення до 218,5 млрд грн у 2023 р. – внаслідок збитків від формування резервів та знецінення активів – відновився до 297 млрд грн у 2024 р. і зріс до 463 млрд грн у 2026 р. завдяки рекордним прибуткам від процентних доходів. Показово, що ресурсна база банків зростала значно швидше, ніж кредитний портфель, – це підтверджує тезу про структурний дисбаланс: банки акумулювали значні пасиви, однак спрямовували їх переважно у державні цінні папери та депозитні сертифікати НБУ, а не в кредитування реального сектору. Зростання капіталізації та поступова нормалізація рівня NPL у 2025–2026 рр. створюють підґрунтя для розширення кредитної активності у відновлювальний період [2; 3].

На основі аналізу спеціальної економічної літератури та регуляторних звітів можна виокремити такі ключові чинники збереження критично високого рівня NPL: по-перше, фізичне знищення або пошкодження заставного майна внаслідок бойових дій, по-друге, погіршення фінансового стану позичальників через скорочення виробництва та ринків збуту, по-третє, мораторій на примусове стягнення боргів у воєнний час, по-четверте, збільшення частки державних банків (понад 55 % активів системи), корпоративне управління яких є менш ефективним, з погляду управління кредитними ризиками [4].

Світова практика та досвід вітчизняної банківської системи свідчать про наявність кількох основних підходів до управління непрацюючими кредитами [5; 6]. Узагальнення діючих підходів дало змогу нам виокремити специфічні переваги та обмеження механізмів управління непрацюючими кредитами в умовах воєнного стану (табл. 3).

Таблиця 3 – Порівняльний аналіз механізмів управління NPL у банківській системі України

<b>Механізм управління</b>	<b>Переваги</b>	<b>Обмеження</b>
Реструктуризація кредитів	Збереження відносин з позичальником, уникнення збитків	Потребує ресурсів та часу, ризик повторної реструктуризації
Продаж портфеля NPL	Швидке очищення балансу, залучення інвесторів	Значний дисконт, недостатній ринок в Україні
Звернення стягнення на заставу	Відшкодування частини боргу	Тривалість судових процедур, складність в умовах воєнного часу
Списання безнадійних боргів	Очищення балансу, зниження вимог до капіталу	Остаточна втрата активу, вплив на фінансовий результат
Державна програма 5–7–9 %	Підтримка МСБ, зниження нових NPL	Обмеженість бюджетних ресурсів, можливий відбір ненадійних позичальників

*Джерело:* складено автором на основі даних [4; 5; 6]

Відповідно до рекомендацій МВФ у звітах за 2023–2024 рр., Україні необхідно прискорити роботу з NPL після завершення активної фази воєнних дій, зокрема шляхом розвитку вторинного ринку проблемних активів та вдосконалення правових механізмів реструктуризації [7]. Аналогічні рекомендації містять документи НБУ щодо Стратегії розвитку фінансового сектору до 2030 р. [8].

**Висновки.** Проведене дослідження засвідчило, що проблема непрацюючих кредитів залишається одним із ключових обмежень розвитку банківської системи України в умовах воєнного стану. У 2022–2023 рр. відбулося різке погіршення якості кредитного портфеля, що проявилось у зростанні частки NPL до 38,2 % та збільшенні їх абсолютного обсягу. Реакцією банків стало суттєве нарощування резервів, що негативно вплинуло на рівень рентабельності капіталу. У 2023–2024 рр. спостерігалася стабілізація частки проблемних кредитів на високому рівні, що свідчить про консервацію системних ризиків без їх фактичного вирішення. Водночас прибутковість банків відновлювалася переважно завдяки операціям з державними цінними паперами, а не через активізацію кредитування реального сектору економіки. Починаючи з 2025 р., у банківській системі сформувалася тенденція до суттєвого зниження рівня NPL, що було досягнуто передусім завдяки списанню проблемних активів та очищенню балансів банків. Це супроводжувалося скороченням обсягів резервування, відновленням кредитної активності та зростанням загального обсягу кредитного портфеля. Разом із тим, аналіз показав наявність структурного дисбалансу: стрімке зростання ресурсної бази банків значно випереджає темпи кредитування економіки. Це свідчить про переорієнтацію банків на менш ризикові активи та обмежене виконання їх класичної функції фінансового посередництва. Отже, для забезпечення стійкого розвитку банківської системи України у післявоєнний період необхідним є не лише подальше скорочення обсягів NPL, а й активізація кредитування реального сектору, розвиток ринку проблемних активів та вдосконалення інституційних механізмів управління кредитними ризиками.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Рівень непрацюючих кредитів (NPL). *Національний банк України*. 2026. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/npl>
2. Огляд банківського сектору. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/events/VlunzSHfNmTvuqs>
3. Основні показники діяльності банків. *Мінфін*. 2026. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/>
4. Мельник О. О. Управління непрацюючими кредитами банківської системи України як фактор ефективного кредитування економіки. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2020. Вип. 3. URL: [https://econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/31\\_70\\_3/31\\_70\\_3\\_2/15.pdf](https://econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/31_70_3/31_70_3_2/15.pdf)
5. Андрущак Є. М., Перепьолкіна О. О. Герасименко А. В. Управління непрацюючими кредитами банків: світовий досвід. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 59. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-25>
6. Андрущак Є., Баран О. Шляхи вдосконалення управління проблемними кредитами в банках України. *Формування ринкової економіки в Україні*. 2014. Вип. 31, ч. 1. С. 42–48. URL: [http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/17071/1/Rorm\\_Rynk\\_Econ\\_31\\_1\\_2014.pdf](http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/17071/1/Rorm_Rynk_Econ_31_1_2014.pdf)
7. Меморандум про економічну та фінансову політику. *Мінстерство фінансів України*. URL: [https://mof.gov.ua/uk/memorandum\\_of\\_economic\\_financial\\_policies-677](https://mof.gov.ua/uk/memorandum_of_economic_financial_policies-677)

8. Стратегія розвитку фінансового сектору України (оновлено). *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-rozvitku-finansovogo-sektoru-ukrayini>

УДК 336.748.12

**Волкова Н. І.**

*канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів і банківської справи  
ДонНУ імені Василя Стуса*

**Ковальчук А. П.**

*здобувачка ОП «Фінанси, банківська справа та страхування»  
ДонНУ імені Василя Стуса*

## **ПРИЧИНИ ТА СПОСОБИ ПОДОЛАННЯ ІНФЛЯЦІЇ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ**

**Вступ.** Інфляція є однією з ключових макроекономічних категорій, що відображає стан грошового обігу, рівень збалансованості попиту і пропозиції та загальну стабільність економічної системи. У сучасних умовах вона виступає не лише економічним індикатором, а й важливим чинником соціально-економічного розвитку держави, оскільки безпосередньо впливає на купівельну спроможність населення, інвестиційну активність та фінансову безпеку. Для України проблема інфляції є особливо актуальною в умовах тривалої економічної нестабільності, що посилилася внаслідок повномасштабної війни, структурних дисбалансів економіки та значної залежності від зовнішніх факторів. Особливістю сучасного етапу розвитку української економіки є те, що інфляція формується під впливом одночасної дії як внутрішніх, так і зовнішніх чинників, серед яких вагому роль відіграють монетарна політика держави, коливання валютного курсу, глобальні цінові тенденції та геополітичні ризики. За таких умов дослідження інфляції набуває особливої теоретичної та практичної значущості, оскільки дає змогу глибше зрозуміти механізми її виникнення, оцінити наслідки для економіки та визначити ефективні інструменти державного впливу.

**Мета роботи** – дослідити особливості інфляційних процесів в Україні в умовах економічної нестабільності, визначити основні причини їх виникнення та обґрунтувати напрями подолання інфляційного тиску.

**Основна частина.** Проблематика інфляції в Україні активно досліджується науковцями та експертами, зокрема представниками Національного банку України й аналітичних центрів. Основна увага приділяється аналізу інфляційних процесів в умовах воєнної економіки, інфляційних очікувань та ефективності монетарної політики. Серед сучасних дослідників варто виділити М. Гоменюка [2], який аналізує особливості сприйняття інфляції населенням та відмінності між фактичною і очікуваною інфляцією. Важливий внесок у дослідження інфляційних очікувань здійснюють В. Крамар та Б. Чепига [1], які визначають їх стійкість до економічних шоків та вплив на макроекономічну стабільність. Серед науковців варто відзначити С. Підгайця, який досліджує взаємозв'язок інфляції та економічного